

УДК 8.811.112.2

ОСОБЛИВОСТІ АСИМІЛЯЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Чепурна З. В., Лисенко Г. Л.

У статті йдеться про можливість асиміляції англomовних запозичень у сучасній німецькій мові. Автори пропонують аналіз передачі наявних англіцизмів німецькою мовою та пояснюють причину їхньої асиміляції. Досить детально розглядаються сфери, у яких найчастіше зустрічаються англіцизми.

Ключові слова: асиміляція, англomовні запозичення, класифікація англіцизмів.

В статье говорится о возможности ассимиляции англоязычных заимствований в современном немецком языке. Авторы предлагают анализ передачи имеющихся англицизмов в немецкий язык и объясняют причину их ассимиляции. Достаточно подробно рассматриваются сферы, в которых чаще всего встречаются англицизмы.

Ключевые слова: ассимиляция, англоязычные заимствования, классификация англицизмов.

The article deals with the possibility of assimilation of English borrowings in the modern German language. The authors offer an analysis of the transfer of the existing anglicisms in the German language and explain the reason for their assimilation. Enough details the areas in which the most frequent anglicisms.

Key words: assimilation of English borrowings, the classification of anglicisms.

У минулому збагачення словникового складу німецької мови відбувалося переважно як запозичення з латинської, пізніше – французької мов, починаючи з XIX ст. джерелом нових поповнень стала англійська мова. Вона продовжує впливати на німецьку й нині.

Актуальність дослідження цього питання зумовлюється недостатньою його розробленістю у вітчизняній лінгвістиці. **Мета** цієї статті, отже, полягає у спробі аналізу ролі англomовних запозичень у лексичній системі німецької мови. **Теоретичне** значення статті полягає у тому, що розв'язання поставленої мети може сприяти глибшому розумінню протікання неологічних процесів і їх закономірностей.

Питанням запозичень, процесу їх термінологізації присвячено чималу кількість досліджень на матеріалі української, російської, французької і німецької мов. Одні дослідники вважають елементами чужої мови одиниці різних рівнів мовної системи – фонетики, морфології, семантики, лексики, синтаксису і пропонують розрізняти фонетичне, семантичне, лексичне, морфологічне і синтаксичне запозичення. Інші розуміють під "запозиченням" як сам процес запозичення, так і запозичені лексеми.

Питаннями асиміляції англomовних запозичень займалися багато лінгвістів, серед них Т. Г. Гавриленко В. Ю. Бондаренко Е. В. Червова та багато інших. Проте, у вітчизняній лінгвістиці це питання ще не зовсім досліджене.

Останнім часом німецька лексика знаходиться під інтенсивним впливом англійської мови. А, отже, все частіше помічаємо проникнення англіцизмів у будь-які сфери життя. Під англіцизмами розуміють мовні одиниці в німецькій мові, які запозичені з англійської мови, або утворені за англійським зразком [1, с. 54]. Англіцизми широко використовуються в німецькій мові в сфері торгівлі та мореплавства, (*Boot* engl. *Bot*; *Flagge* engl. *Flag*; *Kabine* – engl. *cabin*). Багато англіцизмів потрапили у німецьку мову зі сфери науки і техніки, промисловості, фінансової сфери та політичного життя: *Logarithmus, Spektrum, Barometer, experimental; Trust, Export, Import, Scheck, Budget, Prozent; Boykott, Leader, Parlament, Reporter, Votum*. Досить часто застосування англіцизмів спостерігаємо сьогодні у сфері торгівлі, (*der Shop, das Shopping, das Shopping-Center*) та реклами; у рекламі вони використовуються у складі словесних товарних знаків (*Coca-Cola, Super-Cola*). Сфери моди та косметики

також не залишились поза увагою (*Polo-Shirt, Slipper, Style, Make-up, Spray, Shaving Cream*).

В сфері спорту англіцизми виступають не лише в якості найменувань видів спорту, але й для найменування престижних змагань (*Tournament of Champions – турнір знавців*) [2, с. 74].

Запозичення за своєю структурою можна поділити на декілька груп [3, с. 143]:

- 1) прями запозичення – односкладові;
- 2) прями багатоскладові запозичення;
- 3) прями запозичення, які складаються з декількох слів, якщо у мові, що запозичує немає відповідного слова (*Countdown*);
- 4) запозичення, які стають частинами складних слів (*Partnerlook, Reinigungsset*);
- 5) Кальки (*Longplaying – Langspielplatte, birth control – Geburtenkontrolle*) В процесі калькування лексичні одиниці будуються за зразком відповідних слів іноземної мови шляхом точного перекладу їхніх значимих частин, або шляхом запозичення окремих значень слів [4, с. 63].

Мова, запозичуючи іноземні слова, не лишає їх незмінними протягом тривалого проміжку часу. Ці слова підпорядковуються фонетичним, графічним та морфологічним закономірностям тієї мови, яка запозичує; цей процес називається процесом засвоєння або асиміляцією.

В галузі звукового оформлення англіцизмів в німецькій мові Дмитрівська О. І. [5, с. 32] виділяє: а) англіцизми, які повністю зберігають вимову; б) англіцизми, де звуки, не характерні для німецької мови, замінюються артикуляційно близькими: *Camping* англ. [k æ m p i n g] нім. [k ε m p i ŋ]; в) англіцизми, які вимовляються за моделями німецької мови та г) англіцизми, які орієнтуються на існуючі фонетичні моделі засвоєння слів французького походження (англ. *budget* ['b ʌ ʒ i t], нім. *Budget* [b y'd ʒ e:]).

В галузі орфографії онімечення англіцизмів відбувається шляхом переходу від англомовного правопису до німецькомовного способу передачі запозичених слів, а саме:

- а) запозичені іменники пишуться з великої *limepu story – die Story; boy – der Boy*;
- б) англійське "c" замінюється німецьким "k" (*record – Rekord, club – Klub*);
- в) англійське "ss" передається в німецькій мові через "ß" (*boss – Boß, cross – Croß*);

г) шиплячий звук "sh" (англ.) замінюється на "sch" (нім.)

д) англомовні географічні назви у більшості випадків в процесі запозичення не змінюються, проте є випадки їх "онімечення", коли вони отримують німецькі закінчення і суфікси: *Kalifornien (California)* [7, с. 43].

Граматична асиміляція англомовних запозичень здійснюється шляхом розповсюдження парадигми відмінювання іменників та дієслів німецької мови на англіцизми. Англійські дієслова отримують типову для німецької мови морфему (-e) п. (англ. *to box* – нім. *boxen*, англ. *to sprint* – нім. *sprinten*). В деяких випадках додається звичайний для запозичень суфікс *-ieren (frustieren)*.

Англомовні іменники отримують нову граматичну ознаку – рід, при цьому формальними ознаками роду є суфікси. Якщо формальні ознаки відсутні, тоді до уваги береться рід німецького синоніму, чи слова, яке означає родове поняття: *das Girl (das Mädchen), die Story (die Geschichte), der Twist, der Rock'n'Roll (= der Tanz)*.

Більшість англійських іменників отримують у множині суфікс -s. Деякі з них за формальними показниками належать до німецького типу утворення множини (*der Interviewer – die Interviewer, der Tunnel – die Tunnel*). Має місце і тенденція асимільованої форми множини з закінченням –e. Навіть у іменників, запозичених у формі множини, разом з переосмисленням морфеми відбулося переосмислення форми числа (*der Keks – die Kekse*), але й є такі слова, де одна й та ж словоформа використовує як однину так і множину, тобто англійське –s може сприйматися не тільки як суфікс множини, а й як частина основи (*der Drops, der Pumps*).

Прикметники також знаходяться під впливом німецької граматики і досить легко утворюють ступені порівняння, наприклад: *ein fairer Kämpfer; clever – cleverer – der (die, das) cleverste* [5, с. 8-11].

Спираючись на вище проведений аналіз лінгвістичних джерел з питання англійських запозичень та їх асиміляції в німецькій мові, ми звернулись до матеріалів преси, де публікуються статті з різних сфер життя людини, а саме: науки та техніки, політики, економіки, суспільного життя, спорту та музики. Частотність вживання англійських слів в статтях науково-технічної тематики, як показав аналіз невелика, тому що науковий стиль характеризується вживанням специфічних термінів. Але з розвитком комп'ютерних технологій спостерігається поява великої кількості англійських слів, що означають назви деталей комп'ютера чи якихось процесів, пов'язаних з використанням нових цифрових технологій: *das Display, der Computer, der Monitor, der Laser*. В процесі запозичень ці слова зберегли англійське написання, але отримали рід, відмінюються за правилами німецької граматики та вживаються у множині: [-s, -s]. За своєю структурою англійськи в сфері комп'ютерних технологій поділяються на прості та складні, наприклад: *der Homecomputer*. Цікавими є англійськи типу *Live-Stream*, який утворюється з прикметника "Live", та іменника "Stream". В німецькій мові обидва слова утворили один складний іменник (Komposita), але обидва слова пишуться через дефіс та з великої літери.

У статтях з політичної сфери частотність вживання англійських слів невелика. Найбільш вживаним словом є "*das Parlament*". Це слово повністю граматично асимільовано у німецьку мову. В основному англійськи у політиці вживаються для відображення місцевого колориту, тобто в статтях, де мова йде про події в англійських країнах. Так слово "*Filibuster*" означає метод, який використовують саме в американському сенаті для того, щоб не прийняти той чи інший закон і це слово допомагає відтворити відповідну атмосферу; наприклад: *Der Versuch, die Reform durch Filibuster zu verhindern*. З фонетичної точки зору цей іменник повністю зберігає англійську вимову та отримує середній рід за семантично-змістовою моделлю, де до уваги брався німецький синонім "*das Dauerreden*": *das Filibuster* [f i l i b l s t ə]. Схожа ситуація і з вживанням англійського "*Hearing*", коли мова йде про засідання конгресу США.

Часто в політичних статтях використовуються терміни, специфічні лише для публіцистики: *die Legislatur – законодавство, die Legislaturperiode – період діяльності*.

Велика кількість англійських слів зустрічається у статтях зі сфери економіки та торгівлі. Багато англійських слів з'являються у них у якості економічних термінів "*Dumping*". Це слово часто використовується і як частина складного слова наприклад: *die Dumpingpreise ("dumping"+Preis)*

Англійське "*import*" вживається в німецькій мові як в однині, так і в множині (*der Import -es, -e*), хоча в англійській мові це слово вживається лише в однині.

Багато економічних термінів переходять в німецьку мову без змін у графіці, але є граматично асимільованими. Більшість цих термінів запозичується, коли в німецькій мові немає відповідного німецького слова, але виникає необхідність їх застосування.

Особливої уваги заслуговують терміни, які складаються більше ніж з одного слова. Написання цих слів не співпадає з їх написанням в англійській мові, наприклад: англ. "*duty-free shop*", нім. "*Duty-Free-Shop*" "*Duty Free Shop*", "*Duty-free-Shop*". Вибір написання залежить від автора статті.

Зустрічаються випадки, коли англійське використовується як термін в сфері економіки, так і в розмовній мові, причому їх значення кардинально відрізняються одне від одного, наприклад: *Pool*: 1) економічний термін – загальний резерв чогось; 2) басейн.

Чи не найбільш вживаним англійським є "*job*" – робота. У німецькій мові це слово асимільовалось графічно та граматично: *der Job* [-s, -s]. Від *der Job* утворилось дієслово "*jobben*", а від нього іменник середнього роду "*das Jobben*". Часто "*der Job*" виступає частиною складного слова, друга частина якого також є англійським, наприклад: "*Job-hopping, Jobkiller*".

"*Jobkiller*" буквально перекласти неможливо, лише описово: машини, які замінюють людину і тим самим знищують робочі місця.

Англійського походження є також назви спортивних ігор, які запозичені німецькою мовою без графічних змін (*Kricket, Krocket, Rugby, Baseball, Golf*). Зустрічаються також терміни, які вказують на рід заняття людей або на їхню професію: (*Promoter,*

Trainer, Kuper, Leader), чи на характеристику спортсменів (*Superstar, Champion*). Найбільш вживаними дієсловами у сфері спорту є *"boxen", "disqualifizieren", "foulen"*. Досить часто зустрічаються іменники типу: *"Fitneß"* (англ. *Fitness*), *"Team", "Training"*. Рідше використовують спеціальні спортивні терміни (*Dribbling*). Цікаво, що англіцизм *"Playoff"* (повторна гра після нічиєї) був запозичений німецькою мовою разом з цим явищем.

Останнім часом і сфера моди все частіше збагачується англіцизмами. Коли мова йде про показ мод у Англії, то замість німецького *"Modenschau"* вживається *"Fashion Week"*. Отже сам контекст визначив вживання в цьому випадку англіцизму, а не його німецького синоніму. Дуже багато англіцизмів позначають предмети одягу (*Jacket, Bluejeans, T-short, Pullover*).

В сфері музики англіцизми називають танці, або музичні напрямки (*Bebop, Blues, Rock'n'Roll, Hip-Hop, DJ-Rap-Music, Breakdance*).

У статтях на суспільну тематику англіцизми використовуються зазвичай: а) для позначення групи людей *Insider, Drop-Out* = англ. *dropout* (вказують на групи людей з точки зору їх лояльності до суспільства); б) для позначення діяльності осіб (*Entertainer*); або в) розкривають якісь риси характеру людини (*Lady-killer*).

Останнє слово неможливо перекласти буквально. З контексту зрозуміло, що слово має переносне значення та характеризує чоловіка, який своїми "чарами" приваблює жінок. Відповідником *"Lady-killer"* є *"ловелас"*.

У статтях про життя молоді зустрічаються англіцизми, які зустрічаються у молодіжному сленгу: *cool, uncool, boyfriend, girlfriend, party, cannabis, Fun und Action*. В останньому випадку відбувається графічна асиміляція англійського *"fun and action"*. Обидва слова в німецькій мові пишуться з великої літери, а англійський сполучник *"and"* замінений на німецький *"und"*.

Таким чином, вивчення проблеми асиміляції англіцизмів дало можливість зробити наступні **ВИСНОВКИ**:

1. Німецька мова знаходиться під інтенсивним впливом англійської мови.
2. Англіцизми широко використовуються у різних сферах життя.
3. З точки зору структурного оформлення англіцизмів має місце повне збереження написання односкладових, багатоскладових запозичень, які складаються з декількох слів. Окремо можна виділити англіцизми, які стають частинами німецьких складних слів, або повністю калькуються.
4. Запозичені слова у процесі асиміляції підпорядковуються фонетичним, графічним та граматичним закономірностям німецької мови.
5. Необхідно також зробити акцент на тому, що для статей різної тематики характерне своє стилістичне забарвлення. Тому можна говорити і про процес стилістичної асиміляції англіцизмів у німецькій мові.

Автори вважають за необхідне поглибити розгляд питання асиміляції англіцизмів у наступних публікаціях.

Література

1. Fremdwörterbuch, Bd.1, – Berlin: //Büntig K-D. Deutsches Wörterbuch. –Isis Verlag Ag. – 1996. – 538 S.
2. Розен Е. В. Новые слова и устойчивые словосочетания в немецком языке. / Е. В. Розен – М.: Просвещение. – 1991. – 170 с.
3. Schippan T. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache / T. Schippan // Tübingen: Max Niemer Verlag, 2002 – 268 S.
4. Казакова Т.А. Практические основы перевода / Т. А. Казакова // Санкт-Петербург: Союз – 2000. – 63 с.
5. Дмитровская Е.И. Фоно-орфографическое, морфологическое и лексикологическое освоение англицизмов современным немецким языком. / Е. И. Дмитровская // Автореф. канд. дис. – Львов. – 1969. – 67 С.
6. Городникова М.Д. Лексикология современного немецкого языка/ М. Д. Городникова, Е. В. Розен. – М.: Просвещение. – 1967. – 115 с.
7. Свенціцька М. І. До питання пристосування іншомовних слів у сучасній німецькій мові./ М. І. Свенціцька. – Львів. – 1960. – 132 с.
8. Бондаренко В. Ю. Новый структурный тип заимствований (на материале медицинских терминов)/ В. Ю. Бондаренко // Лексика и культура. – Тверь: Гос. ун-т, 1998. – 73 с.

9. Гавриленко Т. Г. Ассимиляция заимствованных терминов в немецком языке. / Т. Г. Гавриленко– М.,1995. – 95 с.
10. Deutsches Universalwörterbuch / Hrsg. Von der Dudenredaktion. – 6., übergearb. U. erweít. Aufl. – Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Dudenverlag, 2007. – 2016 S.
11. Schäfer W. Von Handys und Erbex. Zur Diskussion um Anglizismen im heutigen Deutsch. / W. Schäfer, In: Deutsch als Fremdsprache 2/2002. – S. 75-81.
12. Zifonun G. Überfremdung des Deutschen: Panikmache oder echte Gefahr? / G. Zifonun Institut für Deutsche Sprache, 2002. – 71 S.
13. Stíckel Gerhard. Neues und Fremdes im deutschen Wortschatz. / Gerhard Stíckel// Aktueller lexikalischer Wandel. Berlin, New York. – (Hrsg.) 2001. – 189 S.